Vlaams Parlement

1559 (2017-2018) – Nr. 3
ingediend op 29 oktober 2018 (2018-2019)

Verslag

namens de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
uitgebracht door Katrien Schryvers en Elke Van den Brandt

over de conceptnota voor nieuwe regelgeving

van Lorin Parys, Peter Persyn, Tine van der Vloet,
Elke Sleurs, Danielle Godderis-T'Jonck en Björn Anseeuw

betreffende de aanpak van eenzaamheid in Vlaanderen

verzendcode: WEL

Samenstelling van de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin:

Voorzitter: Bert Moyaers.

Vaste leden:

Ingeborg De Meulemeester, Danielle Godderis-T'Jonck, Lorin Parys, Peter Persyn, Elke Sleurs, Tine van der Vloet;

Griet Coppé, Cindy Franssen, Vera Jans, Katrien Schryvers;

Freya Saeys, Martine Taelman;

Bert Moyaers, Freya Van den Bossche;

Elke Van den Brandt.

Plaatsvervangers:

Björn Anseeuw, Vera Celis, Cathy Coudyser, Koen Daniëls, Lies Jans, Manuela Van Werde;

Sonja Claes, Dirk de Kort, Kathleen Helsen, Tinne Rombouts;

Jo De Ro, Emmily Talpe;

Jan Bertels, Bart Van Malderen;

Elisabeth Meuleman.

Toegevoegde leden:

Ortwin Depoortere.

Documenten in het dossier:

1559 (2017-2018) – Nr. 1: Conceptnota voor nieuwe regelgeving

– Nr. 2: Verslag van de hoorzittingen

INHOUD

1. Toelichting door Lorin Parys 4
1.1. Begripsafbakening 4
1.2. Omvang 4
1.3. Clichés 4
1.4. Wat moet het beleid hieraan doen? 5
1.5. Taak voor het Vlaamse niveau 5
2. Bespreking 6
Gebruikte afkortingen ..... **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

De Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin besprak de conceptnota voor nieuwe regelgeving betreffende de aanpak van eenzaamheid in Vlaanderen tijdens haar vergaderingen van 29 mei en 16 oktober 2018. Tussenin werden er op 3 juli en 12 september 2018 hoorzittingen georganiseerd. Het verslag van deze hoorzittingen is verspreid als *Parl.St.* Vl.Parl. 2017-18, nr. 1559/2.

1. Toelichting door Lorin Parys

Lorin Parys zegt dat dit belangrijke onderwerp weinig te maken heeft met partijpolitiek. Hij hoopt dat iedereen er op deze wijze naar kan kijken. Iedereen zou het erover eens moeten zijn dat enkele belangrijke stappen moeten worden gezet.

1.1. Begripsafbakening

De conceptnota heeft het over sociaal isolement wanneer iemand sociaal geïsoleerd is en geen netwerk heeft. Dat staat in contrast met het begrip sociale eenzaamheid, dat inhoudt dat iemand betekenisvolle relaties mist in zijn netwerk. Wie sociale eenzaamheid ervaart, kan eenzaam zijn maar niet alleen. Emotionele eenzaamheid betekent een gebrek aan een intieme relatie.

1.2. Omvang

De omvang van het probleem laat zich niet eenvoudig schetsen omdat verschillende studies andere definities hanteren. Enquêtes en studies tonen wel aan dat één op vier (of anderhalf miljoen) Vlamingen zich geregeld tot vaak eenzaam voelt. Het probleem kent bijgevolg een behoorlijke omvang.

Eenzaamheid staat bovendien niet altijd alleen. Longitudinaal onderzoek toont aan dat mensen eerst eenzaam worden en daarna ziek. Eenzaamheid is even ongezond als obesitas of dagelijks twee pakjes sigaretten roken. De gezondheidsproblemen als gevolg van eenzaamheid verdienen ook aandacht.

Eenzaamheid leidt tot een laag zelfbeeld en gaat soms gepaard met eten, drinken, roken en minder bewegen. Eenzaamheid leidt aldus tot de genoemde negatieve gezondheidseffecten, die op hun beurt impact hebben op het zelfbeeld van wie zich eenzaam voelt.

Ook op maatschappelijk vlak is eenzaamheid een reden tot bezorgdheid. Mensen moeten alles in huis hebben om gelukkig te zijn. Wie eenzaam is, is per definitie niet gelukkig omdat eenzaamheid duidt op een status waar iemand uit wil komen maar niet uit geraakt.

1.3. Clichés

Eenzaamheid is niet uitsluitend een zaak van wie oud of arm is want in Vlaanderen kampt 15 percent van de studenten met grote gevoelens van eenzaamheid. Uit een VRT-enquête bij 2163 Vlamingen uitgevoerd in 2016 blijkt dat bijna acht op de tien Vlaamse jongeren zich in zekere mate eenzaam voelt. Hoewel slechts een kleine minderheid aangeeft altijd eenzaam te zijn, voelen de meeste jongeren zich soms tot dikwijls eenzaam. Ruim de helft van alle 65-plussers zegt nooit eenzaam te zijn. Jongeren zitten in een fase van identiteitsvormen. Er moet op korte tijd veel gebeuren. Als dat niet lukt, dan kunnen jongeren zich soms eenzaam voelen.

De leeftijdsgroep met het hoogste risico op vereenzaming is de 40 tot 69-jarigen. Meer dan de helft van alle ouders kampt met gevoelens van eenzaamheid. Enquêtes tonen aan dat 21 percent van de ouders de afgelopen week met

dergelijke gevoelens kampte. Deze vaststellingen moeten beleidsmakers ertoe aanzetten eenzaamheid uit zijn clichés te halen.

Andere cijfers zijn voor de hand liggend. Eén op drie mensen met een beperking ervaart (eerder) sterke gevoelens van sociale eenzaamheid. Jongeren die in de jeugdhulp zitten, voelen zich vaak eenzaam.

Een tweede cliché is dat het alsmaar erger wordt met eenzaamheid. Er zijn geen cijfers die dat eenduidig bevestigen. Een Brits onderzoek bij 65-plussers toont dat in 1966 13 percent van die leeftijdsgroep zich dikwijls eenzaam voelde. In 2001 was dat 8 percent.

Eenzaamheid is niet altijd een probleem. Kortdurend eenzaam zijn is vaak een signaal van het lichaam of de psyche om iets te veranderen aan de manier van leven. Wie daar niet uitgeraakt, dreigt in chronische of sociale eenzaamheid terecht te komen.

1.4. Wat moet het beleid hieraan doen?

De overtuiging leeft dat het lokale niveau hierin een belangrijke rol moet spelen. Een VUB-onderzoek (VUB: Vrije Universiteit Brussel) dat sedert 2004 bij 80.000 thuiswonende 60-plussers in tweehonderd gemeenten is verricht, wijst op grote verschillen tussen gemeenten. In de ene gemeente voelt 12,7 percent van de doelgroep zich eenzaam. In andere gemeenten kan dat oplopen tot 25 percent. De wijze waarop de lokale gemeenschap georganiseerd is, speelt een rol, aldus gerontoloog Nico De Witte. Vlaanderen moet lokale besturen ondersteunen om goed om te gaan met eenzaamheid in hun gemeente.

Gemeenten kunnen op twee manieren detecteren. Ze kunnen actief op zoek gaan of een meldpunt organiseren. Daarnaast moet de gemeente ondersteuning bieden. Ze kan de maatschappelijke betrokkenheid verhogen door middel van buurtwerking of betere sociale contacten (huisbezoeken of telefooncirkels). Ze kunnen ontmoetingsplaatsen scheppen en activiteiten organiseren voor risicogroepen. Het kan om heel praktische of pragmatische zaken gaan.

1.5. Taak voor het Vlaamse niveau

De Vlaamse overheid moet een interventiedatabank opstellen om goede interventies te catalogeren en om per doelgroep aan te geven welke goed resultaat opleveren. Gemeenten hoeven zo niet steeds opnieuw het warm water uit te vinden. Zo vermijdt men dat lokale overheden pas na anderhalf decennium vaststellen dat hun maatregelen niets uithalen.

Een Vlaams beleid voor eenzaamheid en de ondersteuning van lokale overheden omvat zaken als registratie en meten, eenduidige definities, of cijfers en statistieken gebundeld monitoren.

Het decreet van 20 april 2018 houdende de invoering van sociale-impactobligaties biedt Vlaanderen mogelijks de kans om de aanpak van eenzaamheid te innoveren. Bestaande interventies focussen doorgaans op ouderen en studenten, maar niet op grootste risicogroep van de 40- tot 69-jarigen.

Het is ten slotte belangrijk iedereen te betrekken. Bedrijven, organisaties, middenveld en overheid moeten aan hetzelfde zeel trekken zodat de problematiek bespreekbaar wordt en op de verstandigst mogelijke wijze wordt aangepakt.

2. Bespreking

Volgens *Lorin Parys* wordt werk gemaakt van een voorstel van resolutie. Hij onthoudt uit de hoorzittingen dat de interventiedatabank om interventies te catalogeren op effectiviteit en efficiëntie een breed draagvlak vindt bij de sprekers. De opmerking daarbij luidde dat bestaande initiatieven best gebundeld worden om dubbel werk te vermijden. Er is veel gefragmenteerd onderzoek en dat bemoeilijkt het vergelijken van onderzoeksdata en onderzoeken. Longitudinaal onderzoek is in Vlaanderen niet voorhanden.

Eenzaamheid blijkt niet het probleem van één bepaalde doelgroep, noch gerelateerd aan een bepaalde leeftijd. Er is een brede aanpak nodig die transversaal werkt, over alle beleidsdomeinen heen. Een eenzaamheidstoets ziet het merendeel van de sprekers als een positief instrument.

Het lid roept er nogmaals toe op om in de nieuwe bestuursmeerderheden in de gemeenten rekening te houden met het thema en een aanpak van eenzaamheid op lokaal niveau niet over het hoofd te zien.

Elke Van den Brandt meent dat de sprekers hebben aangetoond dat maatregelen mogelijk zijn. De conceptnota is een aanzet tot decreetgevend werk. Vanuit de oppositie zal Groen alvast constructief meewerken.

Bart Van Malderen sluit zich daarbij aan en spreekt zijn waardering uit voor wat de hoorzittingen bijbrachten. Ook hij kijkt uit naar het verdere debat en neemt akte van de intentie van N-VA om met een voorstel van resolutie te komen. Zelf hoopt het lid in decretaal werk zaken te verankeren. Alleen dat kan voor hem een sterker signaal geven.

Katrien Schryvers stelt dat eenzaamheid zeer verspreid blijkt. Lokaal wordt er al heel wat werk verzet. Het blijft evenwel een leerschool en daarom kan men van elkaar leren hoe eenzaamheid aan te pakken. Het decreet van 9 februari 2018 betreffende het lokaal sociaal beleid geeft een degelijke aanzet en een opdracht aan de lokale besturen om aan de slag te gaan met partners. Ze veronderstelt dat dit wordt meegenomen in de lokale bestuursakkoorden. Vanuit het Vlaams Parlement wil ook zij verdere signalen geven over het belang van het thema en hoe het gezamenlijk aan te pakken.

Bert MOYAERS,
voorzitter

Katrien SCHRYVERS
Elke VAN DEN BRANDT,
verslaggevers